

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021-22-5G** Rīgā

2021. gada 30. aprīlī

Nr. 6-6/20

Par labas pārvaldības principa un tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanu civillietā Nr. C33479320

Tiesībsargs ir izskatījis Jūsu iesniegumus (reģistrēti 26.03.2021. ar Nr. 417 un 06.04.2021. ar Nr. 454), kuros norādāt, ka esat izmantojis valstī noteikto tiesību aizsardzības mehānismu un 2020. gada 16. septembrī vērsies ar prasības pieteikumu Rīgas rajona tiesā Siguldā par bērna [personas A] dzīvesvietas noteikšanu, bet kopš prasības pieteikuma iesniegšanas nav notikusi neviena tiesas sēde civillietā Nr. C33479320. 2021. gada 26. februārī Jūs esat lūdzis tiesu noteikt pagaidu saskarsmes kārtību ar dēlu. 2021. gada 24. martā plānotā tiesas sēde pagaidu regulējuma noteikšanai tikusi pārcelta uz 2021. gada 26. aprīli. Jūs norādāt, ka ilgstoši nav iespējams satikt un uzturēt attiecības ar savu dēlu, kas bērna mazā vecuma dēļ rada atsvešināšanos.

Jūs norādāt, ka Siguldas novada Bāriņtiesa (turpmāk tekstā – Bāriņtiesa) nav pieņēmusi lēmumu par atzinuma sniegšanu tiesai, jo 2020. gada 3. jūlijā Bāriņtiesa pret Jums un bērnu māti [personu B] uzsākusi administratīvo lietu par [personas A] aizgādības tiesību iespējamu pārtraukšanu, uzliekot Jums un [personai B] par pienākumu novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Uzsāktā administratīvā lieta Bāriņtiesā vēl turpinās.

Vispusīgai situācijas izpratnei tiesībsargs ierosināja pārbaudes lietu un tās ietvaros lūdza informāciju Bāriņtiesai un Rīgas rajona tiesai (turpmāk tekstā – Tiesa).

[1] 2020. gada 25. jūnijā gan Jūs, gan [persona B] esat vērsušies Bāriņtiesā. [persona B] norādījusi uz Jūsu uz ilgstošu emocionālu un fizisku vardarbību pret viņu un bailēm uzticēt Jums dēlu, jo Jūs apdraudot bērna drošību un lietojot narkotiskas vielas. Jūs esat informējis Bāriņtiesu, ka [persona B] nepietiekami uzrauga bērnu. 2020. gada 25. jūnija iesniegumā Jūs lūdzāt Bāriņtiesu uzaicināt Jūs un [personu B] uz pārrunām, lai mēģinātu atrisināt vecāku konfliktu ar par bērna dzīvesvietu un saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu.

Ar Tiesas 2020. gada 25. jūnija lēmumu lietā Nr. 3-12/03213-20/20 Jums bijis piemērots pagaidu aizsardzības līdzeklis pret vardarbību. Ar Tiesas 2020. gada 16. septembra lēmumu lietā Nr. 3-12/03213-20/20 ir apmierināts Jūsu pieteikums par pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļa atcelšanu.

2020. gada 2. jūlijā Jūs ar iesniegumu esat vērsies Bāriņtiesā, norādot, ka [persona B] nenodrošināšana bērnam aprūpi, kā arī uz bērna mātes emocionālu un fizisku vardarbību pret bērnu [personu A].

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmajā prim daļā noteikto Bāriņtiesa, 2020. gada 3. jūlijā uzsākot administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020, lūgusi vecākus līdz 2020. gada 22. septembrim, sadarbojoties ar Sociālo dienestu, psihologu un/vai pēc savas iniciatīvas vai Sociālā dienesta piesaistītajiem speciālistiem, novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus.

[2] 2020. gada 16. septembrī Jūs Rīgas rajona tiesā Siguldā iesniedzāt prasības pieteikumu par bērna [personas A] dzīvesvietas noteikšanu pie Jums. Tiesas tiesnese M. Dreimane 2020. gada 17. septembrī uzsākusi civillietu Nr. . Civillietā nolikta iztiesāšanai tiesā 2021. gada 13. janvārī plkst. 10:00.¹

No Jūsu sniegtās informācijas un tai pievienotajiem dokumentiem ir secināms, ka, iesniedzot prasības pieteikumu, Jūs neesat lūdzis Tiesai noteikt pagaidu noregulējumu līdz galīgā sprieduma pieņemšanai civillietā. Jums bija tiesības lūgt noteikt pagaidu saskarsmes kārtību ar dēlu vai pagaidu dzīvesvietu pie Jums, iesniedzot prasības pieteikumu.

Lietā, kas izriet no aizgādības vai saskarsmes tiesībām, tiesa pēc savas iniciatīvas vai lietas dalībnieka lūguma pieprasa attiecīgās bāriņtiesas atzinumu un uzaicina tās pārstāvi piedalīties tiesas sēdē, kā arī noskaidro bērna viedokli, ja bērns ir spējīgs to formulēt, ņemot vērā viņa vecumu un brieduma pakāpi.²

Bāriņtiesa sniegusi informāciju³, ka 2020. gada 17. septembrī saņemta Tiesas vēstule⁴ par atzinuma sniegšanu civillietā Nr. C33479320 Jūsu prasībā pret [personu B] par bērna [personas A] dzīvesvietas noteikšanu pie Jums. Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 244.⁹ panta otro daļu, Tiesa lūgusi Bāriņtiesu līdz 2020. gada 19. oktobrim sniegt Bāriņtiesas atzinumu par bērna dzīvesvietas noteikšanu, noskaidrojot bērna viedokli, ja bērns ir spējīgs to formulēt, ņemot vērā viņa vecumu un brieduma pakāpi.

Atzinumu, kuru bāriņtiesa sniedz pēc tiesas pieprasījuma, sagatavo kā bāriņtiesas lēmumu un pieņem bāriņtiesas sēdē, bez tās personas klātbūtnes, kuras intereses skar atzinums tiesai. Atzinumu tiesai noformē rakstiski un apzīmogo. Bāriņtiesa pēc savas iniciatīvas lietu var izskatīt tās personas klātbūtnē, uz kuru attiecas atzinums tiesai. Pēc tiesas pieprasījuma saņemšanas bāriņtiesa informē tiesu par termiņu, kādā tiks sagatavots atzinums tiesai, un nosūta minēto informāciju konkrētās lietas dalībniekam, lūdzot tos 20 dienu laikā rakstveidā izteikt viedokli par jautājuma izskatīšanu bāriņtiesas sēdē, kā

¹ Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. aprīļa vēstule Nr. 1-5/15.

² Civilprocesa likuma 244.⁹ otrā daļa.

³ Siguldas novada bāriņtiesas 2021. gada 12. aprīļa vēstule Nr. 1-14/450.

⁴ Rīgas rajona tiesas 2020. gada 17. septembra vēstule civillietā Nr. C33479320.

arī 30 dienu laikā, skaitot no dienas, kad bāriņtiesa nosūtījusi informācijas pieprasījumu konkrētās lietas dalībniekam, sniegt papildu viedokli un pierādījumus.⁵

Civilprocesa likuma 126. pants noteic, ka institūcijas atzinumu tiesa novērtē kā pierādījumu. Tātad institūciju atzinumi ir novērtējami pēc tiem pašiem kritērijiem, pēc kādiem vērtē pierādījumus. Tam nav stiprāka pierādījuma spēka, salīdzinot ar kādiem citiem pierādījumiem. Galīgo lēmumu strīdus jautājumā pieņem tiesa, izskatot konkrēto civillietu. Bāriņtiesas atzinums neko nemaina strīdā iesaistīto personu tiesiskajās attiecībās.

2020. gada 23. septembrī Bāriņtiesa sēdē izskatījusi administratīvo lietu par aizgādības tiesību pārtraukšanu [personai B] un Jums. Bāriņtiesa sēdē secinājusi, ka [persona B] un Jūs neesat pabeiguši visus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, kā arī Bāriņtiesa nav saņēmusi nepieciešamo dokumentāciju, kas ir nozīmīga lēmuma pieņemšanai bērna interesēs, lai izskatītu jautājumu par [personas A] aizgādības tiesību pārtraukšanu abiem vecākiem. Bāriņtiesa atlikusi administratīvās lietas Nr. 3-5/12-2020 izskatīšanu, atkārtoti uzliekot par pienākumu vecākiem līdz 2021. gada 1. janvārim novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus ģimenē.

Bāriņtiesa turpināja darbu ar ģimeni un informējusi Tiesu, ka [persona B] un Jūs 2020. gada 13. oktobrī sarunas laikā Bāriņtiesā esat norādījuši uz iespēju slēgt izlīgumu. Vecāki esot lūguši Bāriņtiesas līdzdalību vienošanās sastādīšanā un noformēšanā. Gadījumā, ja abi vecāki parakstītu vienošanos, un Bāriņtiesa agrāk par 2021. gada janvāri izskatītu administratīvo lietu par iespējamo aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, Bāriņtiesa par notikumiem ģimenes lietā solījusi informēt Tiesu papildus.

Bāriņtiesa atzīst, ka nav sniegusi atzinumu Tiesas noteiktajā termiņā līdz 2020. gada 19. oktobrim.

Bāriņtiesa 2020. gada 16. oktobrī nosūtījusi vēstuli⁶ Tiesai, informējot, ka Bāriņtiesā 2020. gada 3. jūlijā ir ierosināta administratīvā lieta Nr. 3-5/12-2020 par [personas A] aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem [personai B] un [personai C]. Lietas ierosināta, pamatojoties uz Civillikuma 203. panta pirmās daļas 3. un 5. punktā noteikto: vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības vai nenodrošina bērna aprūpi un uzraudzību, kā arī konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu vai ir pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu. Bāriņtiesa vēstulē Tiesai norādījusi uz apstākļiem administratīvajā lietā Nr. 3-5/12-2020. Bāriņtiesa informējusi Tiesu, ka nesaskata iespēju izskatīt lietu par atzinuma sniegšanu Tiesai līdz noteiktajam termiņam 2020. gada 19. oktobrim, kā arī līdz Tiesas plānotajai sēdei 2021. gada 13. janvārim, jo administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020 par iespējamo aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem Bāriņtiesa atkārtoti plānoja skatīt 2021. gada janvāra beigās. Bāriņtiesa lūgusi Tiesu ņemt vērā Bāriņtiesas sniegto informāciju un nepieciešamības gadījumā rast iespēju civillietas Nr. C33479320 izskatīšanu nozīmēt uz vēlāku laiku - pēc 2021. gada janvāra.

⁵ Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1037 "Bāriņtiesas darbības noteikumi" 98.¹ un 98.² punkts.

⁶ Siguldas novada bāriņtiesas 2020. gada 16. oktobra vēstule Nr. I-14/1 352.

Pamatojoties uz Siguldas novada bāriņtiesas lūgumu, ņemot vērā apstākļus, ka bez Bāriņtiesas atzinuma lietu izskatīt pēc būtības nav iespējams, kā arī iespējamo izlīgumu, tiesnese ar rezolūciju pārcēlusi lietas izskatīšanu uz 2021. gada 24. februāri, plkst. 9:30, paziņojot par to lietas dalībniekiem.⁷

[3] 2021. gada 20. janvāra Bāriņtiesas sēdē Bāriņtiesa nolēma atlikt administratīvās lietas Nr. 3-5/12-2020 izskatīšanu uz trīs mēnešiem, jo vecāki nebija izgājuši/uzsākuši klīniskā psihologa rekomendācijās sniegtos pakalpojumus. Bāriņtiesa nebija saņēmusi nepieciešamo dokumentāciju, kas ir nozīmīga lēmuma pieņemšanai bērna interesēs, lai izskatītu jautājumu par [personas A] aizgādības tiesību pārtraukšanu abiem vecākiem. Bāriņtiesa atlika lietas izskatīšanu, uzliekot par pienākumu vecākiem līdz 2021. gada 21. aprīlim novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus ģimenē.

2021. gada 21. janvārī Bāriņtiesa atkārtoti nosūtījusi vēstuli⁸ Tiesai par [personu A]. Minētajā vēstulē Bāriņtiesa informējusi Tiesu par 2021. gada 20. janvāra Bāriņtiesas sēdē nolemto un norādījusi, ka nevar sniegt atzinumu Tiesai līdz nozīmētai Tiesas sēdei 2021. gada 24. februārim. Bāriņtiesa Tiesai skaidrojusi, ka Bāriņtiesas sēde par atzinuma sniegšanu Tiesai [personas A] interesēs tiks nozīmēta pēc 2021. gada 21. aprīļa, kad tiks izskatīta lieta par iespējamo [personas A] aizgādības tiesību pārtraukšanu Jums un [personai B].

Pamatojoties uz Siguldas novada bāriņtiesas lūgumu, ņemot vērā apstākļus, ka bez Bāriņtiesas atzinuma lietu izskatīt pēc būtības nav iespējams, tiesnese ar rezolūciju pārcēlusi lietas izskatīšanu uz 2021. gada 24. maiju plkst. 9:30, paziņojot par to lietas dalībniekiem.⁹

2021. gada 2. februārī Tiesā saņemts [personas B] pieteikums pret Jums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, lūdzot piemērot pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļus viņas un bērna pagaidu aizsardzībai.

[4] 2021. gada 26. februārī Jūs iesniedzāt Tiesā pieteikumu par pagaidu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtības noteikšanu civillietā Nr. C33479320. Pieteikumā Tiesai esat norādījis, ka dēlu neesat saticis kopš 2021. gada februāra sākuma, kad [persona B], pārceļoties uz citu dzīvesvietu, aizvedusi dēlu.

2021. gada 1. martā Tiesa lūgusi Bāriņtiesai līdz 2021. gada 22. martam sniegt ziņas civillietā Nr. C33479320.

Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta ceturtajā daļā noteikts: “Bāriņtiesas pārstāvis pēc tiesas pieprasījuma sniedz jebkādas ziņas, kurām ir nozīme lietā par: 1) pušu dzīves apstākļiem; 2) bērna viedokli, ja bērns ir spējīgs to formulēt, ņemot vērā viņa vecumu un brieduma pakāpi; 3) bērna saskarsmi ar pusēm un citām personām, kas dzīvo vai ir zināms, ka dzīvos ar bērnu vienā mājsaimniecībā; 4) bērna veselības aprūpi un izglītību; 5) pušu sadarbību ar sociālo dienestu; 6) personām, kas dzīvo vai ir zināms, ka dzīvos ar bērnu vienā mājsaimniecībā; 7) pušu vardarbību pret bērnu vai bērna vecāku.”

⁷ Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. aprīļa vēstule Nr. 1-5/15.

⁸ Siguldas novada bāriņtiesas 21.01.2021. vēstule Nr. 1 -14/117.

⁹ Turpat.

2021. gada 8. martā Tiesa pieņēmusi lēmumu [personas B] pieteikumā pret Jums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību. Tiesa noteikusi pagaidu aizsardzību pret vardarbību daļā par [personu B], bet noraidījusi pieteikumu daļā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pret bērnu [personu A]. Tiesas 2021. gada 8. marta lēmums pieteikuma apmierinātajā daļā ir stājies spēkā, bet noraidītajā daļā pārsūdzēts Rīgas apgabaltiesā, kur lietas izskatīšana paredzēta rakstveida procesā 2021. gada 7. maijā.

2021. gada 22. martā Bāriņtiesa sniegusi ziņas¹⁰ Tiesai par [personu A].

2021. gada 24. martā tiesnese, ņemot vērā Tiesas 2021. gada 8. marta lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, kā arī to, ka atbildētājas dzīvesvieta nav izpaužama, saskaņā ar Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta sesto daļu, konstatēja, ka lietā nav iespējams īstenot saskarsmes tiesības bez saskarsmes personas, tādēļ pagaidu noregulējuma jautājuma izlemšana tika atlikta uz 2021. gada 26. aprīli, uzliekot pienākumu pusēm tiesai iesniegt priekšlikumus par saskarsmes personām, kuras Tiesa varētu aicināt uz tiesu, lai noskaidrotu, vai viņas piekrīt, ka saskarsmes tiesības īstenojamas to klātbūtnē.¹¹

Tiesībsargs pievienojas Tiesas paustajam, ka attiecībā uz Jūsu lūgumu noteikt saskarsmes tiesības izmantošanas kārtību ir vērā ņemams apstāklis, ka Tiesas pieņemtais lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību būtiski apgrūtina bērna un tēva saskarsmes tiesības izmantošanas organizēšanu.

Tiesa vai tiesnesis izskata puses lūgumu par pagaidu noregulējumu un pieņem lēmumu mēneša laikā no lūguma saņemšanas dienas.¹²

Ņemot vērā faktisko situāciju, Tiesai nebija iespējams pieņemt nolēmumu Jūsu un bērna saskarsmes īstenošanai bez saskarsmes personas iesaistes. Ņemot vērā Civilprocesā noteikto termiņu pagaidu regulējuma pieņemšanai, tiesībsarga ieskatā, Tiesas noteiktais termiņš – viens mēnesis pusēm ir pārāk ilgs saskarsmes personas atrašanai.

Ņemot vērā Tiesas 2021. gada 8. marta lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, Jums bija iespējams grozīt prasījumu, ņemot vērā reālo situāciju. Lai varētu tikties ar bērnu, nepārkāpjot tiesas noteiktos aizliegumus, Jums bija iespējams lūgt tiesu noteikt saskarsmes īstenošanai ar bērnu saskarsmes personas iesaisti, saskarsmes ar bērnu organizēšanai – bērna nogādāšanai līdz saskarsmes vietai ar Jums un nogādāšanai atpakaļ bērna dzīvesvietā. Tāpat Jums bija iespējams Tiesai sniegt priekšlikumu par iespējamo saskarsmes personu.

2021. gada 21. aprīlī Bāriņtiesa dalītās sēdēs izskatīja administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020 par aizgādības tiesību pārtraukšanu [personai B] un Jums.

2021. gada 22. aprīlī Sarunā pa telefonu ar Bāriņtiesas priekšsēdētājas palīdzi M. Rozēnu noskaidrots, ka 2021. gada 21. aprīļa sēdē Bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu izbeigt administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020 daļā par aizgādības tiesību pārtraukšanu [personai B]. Attiecībā uz Jums Bāriņtiesa nolēmusi atlikt lietas izskatīšanu, jo [persona B] ir pārsūdzējusi Tiesas 2021. gada 8. marta lēmumu noraidītajā daļā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pret dēlu [personu A]. Lietas izskatīšana paredzēta

¹⁰ Siguldas novada bāriņtiesas 2021. gada 22. marta vēstule Nr. 1-1 4/392.

¹¹ Rīgas rajona tiesas 2021. gada 20. aprīļa vēstule Nr. 1-5/15.

¹² Civilprocesa likuma 244.¹⁰ panta septītā daļa.

2021. gada 7. maijā. Jūs Bāriņtiesā esat iesniedzis papildu informāciju, kuru Bāriņtiesai nepieciešams izvērtēt un iegūt papildu informāciju. Lietā notiekot jauni notikumi.

[5] Katrai iestādei ir savas likumā noteiktas funkcijas. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktu viena no tiesībsarga funkcijām ir atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu.

Vienlaikus Tiesībsarga birojs izskata sūdzības par bērna tiesību pārkāpumiem, īpašu uzmanību pievēršot valsts vai pašvaldību iestāžu un to darbinieku izdarītajiem pārkāpumiem.¹³

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta pirmajā daļā noteikto, iesniegumi un sūdzības, kas saistītas ar bērna tiesību aizsardzību, izskatāmas nekavējoties.

Objektīvu iemeslu dēļ Bāriņtiesai, ierosinot administratīvo lietu par aizgādības tiesībām, nav iespēju nekavējoties vai mēneša laikā pieņemt lēmumu administratīvajā lietā. Lietas vispusīgai izvērtēšanai ir jāpieprasa informācija no vecākiem, citām iestādēm, jāuzklausā bērns, jāveic noteiktas darbības. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmajā prim daļā noteikto bāriņtiesa, ierosinot lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, veic riska novērtēšanu (vecāka līdzatkarība, problēmas neatzišana u.tml.), informē vecāku par sekām un uzdod viņam sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Bāriņtiesai vecākiem ir jānosaka saprātīgs termiņš bērna attīstībai nelabvēlīgu apstākļu novēršanai, kurā ir iespējams izpildīt sociālā dienesta noteiktos uzdevumus katrā konkrētajā situācijā, ņemot vērā nepieciešamo speciālistu konsultāciju skaitu un vecāku resursus. Turklāt svarīgi, lai vecāki veiktu mērķtiecīgas nevis formālas darbības un bērnam nelabvēlīgi apstākļi tiktu novērsti ilgtermiņā.

Administratīvā lieta, kura ierosināta pēc iestādes iniciatīvas un skar bērna tiesības un būtiskas cilvēktiesības – tiesības uz ģimenes dzīvi, ir jāizskata saprātīgā termiņā. Ievērojot labas pārvaldības principu un nodrošinot privātpersonai vienādas iespējas administratīvo lietu izskatīt noteiktā laikā, administratīvās lietas izskatīšanā pēc iestādes iniciatīvas ir jāievēro Administratīvā procesa likuma 64. pantā noteiktie termiņi.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 64. panta pirmajā daļā noteiktajam, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, ja likumā nav noteikts cits termiņš vai citā normatīvajā aktā — īsāks termiņš administratīvā akta izdošanai. Savukārt minētā likuma 64. panta otrajā daļā paredzēts, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam.

Bāriņtiesa administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020 par Jūsu un [personas B] aizgādības tiesībām uzsāka 2020. gada 3. jūlijā. Daļā par [personu B] minētā lieta tika

¹³ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65. ² panta 2. punkts.

izbeigta 2021. gada 21. aprīlī, bet attiecībā uz Jums tās izskatīšana turpinās. Administratīvā lieta Bāriņtiesas sēdē ir skatīta un atlikta trīs reizes – 2020. gada 23. septembrī, 2021. gada 20. janvārī un 21. aprīlī. No Bāriņtiesas sniegtās informācijas iemesls lēmuma pieņemšanas atlikšanai bijis līdzīgs – lietā nav saņemti nepieciešamie dokumenti, vecāki nav pabeiguši/izgājuši visus sociālos rehabilitācijas pakalpojumus, vecākiem atkārtoti uzlikts pienākums novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus ģimenē, attiecībā uz vecākiem Tiesa pieņēmusi vairākus nolēmumus pagaidu aizsardzībai pret vardarbību.

Tiesībsarga ieskatā Bāriņtiesa, vairākkārt atliekot lēmuma pieņemšanu, nav savlaicīgi izskatījusi administratīvo lietu Nr. 3-5/12-2020 par vecāku aizgādības tiesībām. Nav noliedzams, ka administratīvo aktu minētajā lietā nebija iespējams pieņemt mēneša laikā un iesnieguma izskatīšanu bija nepieciešams pagarināt.

Bāriņtiesai nav jāsaņemas noteiktu apstākļu iestāšanās, lai lemtu tās kompetencē esošos jautājumus, tā novilcinot lietas izskatīšanu. Bāriņtiesai nav pienākuma pieņemt abiem vecākiem vai vienam no vecākiem tikai labvēlīgus lēmumus vai sagaidīt apstākļus, kuru dēļ vecākiem vai vienam no vecākiem būtu pārtraucamas aizgādības tiesības. Bāriņtiesai ir pienākums noskaidrot un izvērtēt visus apstākļus un informāciju, kas ir būtiska lēmuma pieņemšanai bērna labākajās interesēs. Var piekrist, ka Bāriņtiesai ir jādara viss iespējamais, lai bērns netiktu šķirts no ģimenes, tomēr nav pieļaujami, ka Bāriņtiesas rīcības dēļ situācija ģimenē un attiecībā uz bērnu pasliktinās vecāku konfliktējošo attiecību dēļ. Bāriņtiesā par problēmām ģimenē un lūgumu Bāriņtiesai iesaistīties bērna tiesību nodrošināšanā vairākkārtīgi vērsās abi vecāki. Citas iestādes – policija un Sociālais dienests vairākas reizes ir informējis Bāriņtiesu par vecāku konfliktējošām attiecībām un to ietekmi uz bērna tiesību nodrošināšanu. Piemēram, Sociālā dienesta Ģimenes atbalsta nodaļa norādījusi, ka bērns [persona A] pastāvīgi dzīvo saspringtos apstākļos, jo vecāki ilgstoši nerisina ieilgušus savstarpējo attiecību konfliktus, kas liek domāt, ka bērns ikdienā saskaras ar vecākiem, kuri bieži konfliktē.¹⁴

Laikā no 2020. gada 15. jūnija gan Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Siguldas iecirkņa Kārtības policijā, gan Siguldas novada pašvaldības policijā ir saņemta informācija un policija uz Jūsu un [personas B] ģimenes konfliktiem tikusi izsaukta vairākas reizes – 2020. gadā – trīs reizes, 2021. gadā – deviņas reizes. Jāatzīmē, ka policijas izsaukumu skaits īpaši pieaudzis 2021. gada februārī. Līdz 2021. gada 18. februārim policija izsaukumus saņēmusi deviņas reizes. Minētais liecina, ka vecāku konflikti pieauguši, kad [persona B] ierobežojusi Jūsu iespējas satikties ar bērnu.

Tikai tā iemesla dēļ, ka nav izskatīta administratīvā lieta par vecāku aizgādības tiesībām, Bāriņtiesa nav sniegusi atzinumu pēc Tiesas pieprasījuma civillietā Nr. C33479320 par [personas A] dzīvesvietas noteikšanu.

[6] Izmantojot valstī noteikto savu un bērna tiesību aizsardzības mehānismu, Jūs esat vērsies Tiesā ar prasības pieteikumu par bērna dzīvesvietas noteikšanu. Tomēr Tiesa Jūsu prasību nav izskatījusi, vairākas reizes atliekot lietas izskatīšanu.

¹⁴ Siguldas novada Sociālā dienesta 2021. gada 18. janvāra vēstule Nr. 103-21-14125.

Lietas, kas saistītas ar bērna tiesību vai interešu nodrošināšanu, tiesā izskatāmas ārpus kārtas.¹⁵ Ņemot vērā bērna tiesību prioritātes principu lietas, kas skar bērna tiesības, ir jāizskata iespējami īsākā laikā, lai attiecībā uz bērnu nodrošinātu tiesisko noteiktību.

Tiesa, 2020. gada 17. septembrī uzsākot civillietu Nr. C33479320, to nolikusi iztiesāšanai Tiesā tikai pēc četriem mēnešiem - 2021. gada 13. janvārī. Bāriņtiesai atzinuma sniegšanai noteikts termiņš – viens mēnesis, līdz 2020. gada 19. oktobrim.

Bāriņtiesa ilgstoši nav ievērojusi un respektējusi Tiesas pieprasījumu sniegt atzinumu civillietā Nr. C33479320 par [personas A] dzīvesvietu, tā kavējot Tiesu izskatīt civillietu. Tiesībsargs atzīst, ka sagatavot un izskatīt administratīvo lietu par atzinuma sniegšanu Tiesas noteiktajā termiņā – mēneša laikā ir problemātiski. Bāriņtiesai, sagatavojot lietu par atzinuma sniegšanu Tiesai, ir jāievēro Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumu Nr. 1037 “Bāriņtiesas darbības noteikumi” 98.¹ un 98.² punktā noteiktie procesuālie termiņi, nodrošinot lietas dalībnieku procesuālo līdzdalību. Bāriņtiesai tādā situācijā būtu jālūdz Tiesai atzinuma iesniegšanas termiņa pagarinājums. Tomēr nav pieļaujams, ka Bāriņtiesa septiņu mēnešu laikā nesniedz atzinumu civillietā. Tādēļ rodas situācija, ka civilprocesa gaitu izskatāmajā lietā faktiski nosaka Bāriņtiesa, kurai jāsniedz lietā viens no pierādījumiem - institūcijas atzinums, nevis tiesnesis. Tāda situācija nav pieļaujama un ir pretrunā ar personas tiesībām uz taisnīgu tiesu. Tiesības uz lietas izskatīšanu saprātīgā (ātrā un efektīvā procesā) ir viens no tiesību uz taisnīgu tiesu pamatelementiem.¹⁶

Situācijā, kad tiesiski nav noregulētas konfliktējošu vecāku un bērna attiecības, lai gan vecāki ir vērsušies gan Bāriņtiesā, gan Tiesā, radīts arī būtisks kaitējums bērna tiesībām un interesēm – bērns ilgstoši atrodas neatbilstošā vidē un tiek liegtas attiecības ar otru vecāku.

Ne Bāriņtiesu likuma vai citas tiesību normas neparedz bāriņtiesai vērtēt, kā pieņemtais lēmums ietekmēs tiesvedības procesu un pieņemtos nolēmumus vispārējās jurisdikcijas tiesā.¹⁷ Atbilstoši tiesas un bāriņtiesas kompetencei vienlaikus var tik izskatīta gan civillietā Tiesā, gan administratīvā lieta Bāriņtiesā, kas skar konkrētā bērna un viņa vecāku tiesības.

Pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot labas pārvaldības principa pārkāpumu Bāriņtiesas darbā un labas pārvaldības un tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu Tiesas darbā.

¹⁵ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta trešā daļa.

¹⁶ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, 139. lpp.

¹⁷ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 21. decembra spriedums Lietā Nr. A420294117, SKA-1598/2018.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka Tiesībsarga birojs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, aicinu:

Siguldas novada bāriņtiesu:

- ievērot Bāriņtiesas kompetenci lietās par aizgādības un saskarsmes tiesībām;
- ievērot normatīvajos aktos noteiktos procesuālos termiņus un tiesu noteiktos termiņus civillietās;
- nepieļaut rīcību, kas varētu kavēt tiesu darbu civillietās, kas skar bērna tiesības;
- administratīvās lietas par vecāku aizgādības tiesībām izskatīt, ievērojot labas pārvaldības principu, nevilcinot to izskatīšanu.

Rīgas rajona tiesu:

-ievērot Bērnu tiesību aizsardzības likuma 20. panta trešajā daļā noteikto un lietas, kas saistītas ar bērna tiesību un interešu nodrošināšanu, izskatīt ārpus kārtas saprātīgā termiņā;

-izvērtēt bāriņtiesu norādītos iemeslus tiesas noteikto termiņu atzinuma sniegšanai pagarināšanai un, konstatējot, ka bāriņtiesa nesniedz tiesai atzinumu saprātīgā termiņā, tā kavējot tiesas darbu, aicinu izvērtēt ikvienas bāriņtiesas rīcību atbilstoši Civilprocesa likuma 73.¹ panta pirmajā un otrajā daļā noteiktajam vai, pieņemot lēmumu, uzlikt bāriņtiesai par pienākumu sniegt atzinumu noteiktā termiņā. Par tiesas darba kavēšanu, nesniedzot bāriņtiesas atzinumu civillietā, aicinu informēt Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekciju¹⁸;

-ievērot Civilprocesa likumā noteikto termiņu lēmuma par pagaidu noregulējumu pieņemšanai.

Ņemot vērā, ka taisnīgu iznākumu civillietā ietekmē pušu rīcība, aicinu Jūs turpmāk aktīvāk izmantot Civilprocesa likumā noteiktās tiesības un atbildīgi pildīt likumā noteiktos pienākumus.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

¹⁸ Bāriņtiesu likuma 5. panta pirmā daļa: “ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija uzrauga bāriņtiesu darbību bērna un aizgādībā esošās personas tiesību un interešu aizsardzībā un sniedz tām metodisko palīdzību.”